

Beszámoló a budapesti nyári egyetemről

Az Erdélyi Magyar Műszaki Tudományos Társaság támogatásával, a Budapesti Műszaki és Gazdaságtudományi Egyetem által évente szervezett nyári szakmai gyakorlatra idén 2011. július 22–31. között került sor, amelyen a kolozsvári Babeş-Bolyai Tudományegyetem Kémia és Vegyészmérnöki Karáról egy 18 fős csoport, valamint 6 szlovákiai magyar anyanyelvű diák vett részt.

A Budapesti Műszaki és Gazdaságtudományi Egyetem vendégeként és fogadó tanárnak, Weiser László törődésével, érkezésünk reggelén, július 22-én (pénteken) elfoglaltuk szállásunkat a Baross Gábor Kollegiumban, majd megkaptuk a nyári gyakorlat időtartamára érvényes diákigazolványokat és utazási bérleteket.

Július 25-én, hétfőn látogattunk el a Richter Gedeon Nyrt. gyógyszergyárba. Meglátogatva a gyógyszergyár múzeumát megtudtuk, hogy a gyógyszergyárat Richter Gedeon 1901-ben alapította, és működése elején a gyógyszerek gyártására csupán a Sas patika laboratóriumát használták. Mára viszont Közép és Kelet Európa egyik fontos gyógyszer-társaságává nőtte ki magát, termelő leányvállalatai vannak Lengyelországban, Oroszországban, Romániában, Indiában és Németországban.

A látogatás során dr. Demeter Ádám a Richter Gedeon Nyrt. Hatóanyag Kutatási és Fejlesztési Főosztályának osztályvezetője bemutatta nekünk a hatóanyagok polimorfia szűrésének fontosságát, mivelhogy a hatóanyagok a feldolgozás során kristályformát cserélhetnek és egyazon hatóanyag különböző kristályformája különböző hatással lehet a beteg szervre.

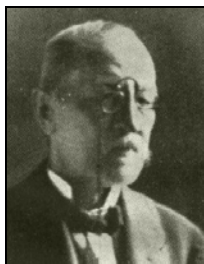
Ekkor kezdődött a látogatás izgalmas része: pillantást vehettünk a gyógyszergyártás technológiájába, igaz csak a laborfejlesztő és pilóta üzemmód működését mutatták be nekünk, de függetlenül a végtermék mennyiségétől, a technológia ugyanaz: a legelső lépés az anyagbemérés, legyen szó akár a hatóanyag, inertanyag vagy mázanyag beméréséről, majd a homogenizáció, a granulálás, az adagolás, a keverés, a tablettanyomás, a minőségellenőrzés folyamata követi és a csomagolás, tárolás illetve az elszállítás zárja.

Bükös Melinda-Csilla,

BBTE Kémia és Vegyészmérnöki Kar

(folytatás az utolsó oldalon)

Erdélyi tudománytörténeti évfordulók 2011. szeptember–október (földtan–bányászat)

FRANZENAU Ágoston Kolozsvárott született 155 évvel ezelőtt, azaz, 1856. **szeptember 2-án**. Alsó- és középfokú iskoláit Nagyszebenben, Bécsben, majd Máramaroszigeten végezte. Egyetemi tanulmányait Budapesten, a Műszaki Egyetemen, ahol utóbb (1877–1883), mint tanársegéd dolgozott az ásvány–földtani tanszéken. Ezt követően, a Magyar Nemzeti Múzeumnál volt alkalmazásban haláláig, egyre emelkedő beosztásban (a múzeumi segédőri minőségtől, az osztályigazgató rangig). Közben, érettebb korában (1904-től haláláig), még tanított a Budapesti Tanárképző Intézetben ásványtant és kristálytant. Bár szülőföldjétől távol élt, szakirodalmi munkássága jelentős része Erdélyhez kapcsolódik.

Két, eléggé távoli szakterületen jeleskedett párhuzamosan. Egyrészt, mint ásványtanász írt számos erdélyi ásvány-előfordulásról (is), illetve azok kristálytani sajátosságairól; másrészt, mint parányöslénytanász, a likacsoshéjúakkal (foraminiferák) foglalkozott behatóan. Ez utóbbi területen jeleskedett leginkább, bár volt bocsánatos tévedése is (*Semselya* néven új foraminifera-nemet vezetett be az irodalomba, amiről a 20. század második felében bebizonyosodott, hogy egy tengeri rákféle vázeleme). Még diákkorától tagja volt a Magyarhoni Földtani Társulatnak, hol megbecsülésének jeleként 1882-ben titkárrá választották, majd (1904–1916) a választmány tagjává. A Magyar Tudományos Akadémia már 1896-tól levelező tagjai sorába választotta. 1919. november 19-én hunyt el Rákospalotán.

TELEGDI Roth Lajos születésének 170. évfordulóját ünnepelhetjük **szeptember 10-én**. Kevés harmadidőszaki rétegtannal foglalkozó kutató van Európában, aki nevével ne hallott volna, hiszen az oly sokat vitatott pannóniai emeletnevet ő vezette be a szakirodalomba. Brassóban született (1841). Itt, gyermekeinek egyik meghatározó mozzanata volt az 1848–49-es szabadságharc, illetve az annak leverésére indított orosz betörés. 1851-ben családjával Bécsbe került, így iskoláit a továbbiakban ott végezte, majd a főiskolai tanulmányait a földtan és bányászat két Európá-hírű egyetemén: Freibergben és Leobenben. Végzése után nem sokkal, Kolozsvárra került, ahol az Állami Bányaispéculátnál dolgozott.

Innen került a bécsi Császári és Királyi Birodalmi Földtani Intézetbe, majd a kiegészítést követően, Pesten, a Pénzügyminisztériumban volt a Bányászati Osztály gyakornoka, így került az 1870-ben – az említett minisztérium keretében létrehozott – Magyar Királyi Földtani Intézetbe, mint annak egyik legkorábbi munkatársa. Innen ment aztán főgeológusként nyugdíjba, 1913-ban. Ő a magyarországi földtani térképezés egyik kiemelkedő egyénisége. Előbb a Lajtahegység területén dolgozott (ekkor vezette be a pannóniai emeletet), majd zömmel Erdélyben működött Krassó–Szörény vármegyében, a Szilágyságban, a Torockói-hegységben és az Erdélyi-medence területén. De feldolgozta a székelyföldi pliocén üledékek öslénytani anyagát is, új fajokat vezetve be a tudományba. 1928. április 16-án hunyt el Budapesten.

Zarándi KNÖPFLER Gyula (1850–1916) halálának 95. évfordulójára emlékezünk szeptember 20-án. Róla lásd lapunk tavalyi, XXI/11–12. számát.

BOGSCH Lászlónak két kerek évfordulóját is ünnepelhetjük az idén. Február 19-én volt halálának 25. évfordulója, szeptember 28-án pedig születésének 105. évfordulója van. Vajdahunyadon született, Budapesten halt meg. Trianon kirekesztette Erdélyből, így a Budapesti Tudományegyetemen szerzett oklevéllel, helyben maradt tanársegédként (1929-től), ahol 1938-ban adjunktusi, majd 1939-ben egyetemi magántanári fokozattal lépett tovább. 1946-ban lett tanszéki tanár, majd 1951-től docens, végül 1958-tól egyetemi tanár, de már 1955-től ő vezette az Egyetemen az Öslénytani Tanszékét. Utóbbi címével vonult nyugdíjba 1976-ban.

(folytatás a 4. oldalon)

Wanek Ferenc

EMT-KONFERENCIÁK

XVII. Nemzetközi Vegyészkonferencia 2011. november 3-6., Kolozsvár

2011 – a kémia nemzetközi éve
„Kémia – a mi életünk, a mi jövőnk”

Helyszin:

Babeş-Bolyai Tudományegyetem,
Kémia és Vegyésztechnológiai Kar (Arany János u. 11.)

Szervezők:

Erdélyi Magyar Műszaki Tudományos Társaság (EMT),
Kémia Szakosztály

Babeş-Bolyai Tudományegyetem,
Kémia és Vegyésztechnológiai Kar, Magyar Tagozat

A konferencia elnöke:

Dr. Majdik Kornélia, az EMT Kémia Szakosztályának elnöke

Meghívott plenáris előadók:

Dr. Hudecz Ferenc, ELTE, Szerves Kémiai Tanszék
Dr. Hórvölgyi Zoltán,
BME, Fizikai, Kémiai és Anyagtudományi Tanszék
Dr. Rédey Ákos, Pannon Egyetem, Környezetmérnöki Intézet

Témakörök:

alkalmazott kémia és oktatás-módszertan, analitikai kémia, bio-kémia és gyógyszerkémia, fizikai kémia, kémiai technológia, környezetvédelem, szerves kémia, szervetlen kémia, vegyésztechnológiai tudományok

A konferencia rövid programja:

november 3., csütörtök
érkezés, elszállásolás
november 4., péntek
plenáris előadások
doktorandusz plénum
szekció-előadások
diák-poszterek bemutatása
poszterek megtekintése
november 5., szombat
szekció-előadások

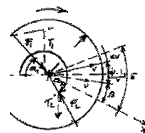
Előadók, résztvevők jelentkezését várjuk
2011. szeptember 25-ig! Bővebb információk, jelentkezési lapok a konferencia honlapján találhatóak: <http://chem.emt.ro/>.

XI. Erdészeti Szakkonferencia 2011. október 21-22. Csíksomlyó

Október 21-22-én szervezzük az EMT Erdészeti Szakosztályának hagyományos őszi rendezvényét Csíksomlyón. Pénteken tanulmányi kirándulások lesznek: választható autóbusszos kirándulás Csíksomlyó – Gyergyószárhegy – Libántető – Székelyudvarhely - Csíksomlyó útvonalon illetve gyalogtúra Egyesítő-Nagyhagymás célponttal. Este baráti találkozó. Szombaton szakelőadások *Aktuális kihívások a Kárpát-medence erdőgazdálkodásában* témával.

Részletes felvilágosítás, jelentkezési lapok igényelhetők az orboki@gmail.com email címen, illetve a 0740-015839-es telefonszámon.

Orbók Ilona,
az EMT Erdészeti Szakosztályának titkára

Körmöczy János Fizikusnapok 2011. szeptember 23-25., Csíkszereda

Az Erdélyi Magyar Műszaki Tudományos Társaság (EMT) Fizika Szakosztálya idén a *Körmöczy János Fizikusnapokat* 2011. szeptember 23-25. között a csíkszeredai Márton Áron Gimnáziumban szervezi meg.

A konferencia napja

- 9.00 – megnyitó: Dr. Kovács Zoltán, a konferencia elnöke;
Varga László, iskolaigazgató
9.30 – Dr. Dezső Renáta Anna, Pécsi Tudományegyetem
Plurális intelligencia-elméletek tehetség-koncepciói
10.00 – Dr. Nagy László, BBTE, Kolozsvár
Az emberi beavatkozás szerepe a kvantumfizikai mérésekben
10.30 – Dr. Járai-Szabó Ferenc, BBTE, Kolozsvár
Modellezés a fizikában
11.00 – 11.30 szünet
11.30 – Dr. Kenéz Lajos, Sapientia EMTE, Marosvásárhely
Ionnyalábok alkalmazása a gyógyászatban
12.00 – Dr. Kovács Zoltán, BBTE, Kolozsvár
A fizikusi pályát választó tanulók motivációi
13.00 – 15.00 ebédszünet
15.00 – Dr. Härtlein Károly, ELTE, Budapest
Érdekes fizikakísérletek (még egyeztetés alatt)
16.00 – Biró Tibor, Sapientia EMTE, Marosvásárhely
Bemutató fizikakísérletek
17.00 – 17.30 szünet
17.30 – 19.00
További előadások, kerekasztal beszélgetések a fizikatanításról
Moderátor: Dr. Kovács Zoltán
19.00 – 20.00 *Vacsora*
20.00 – vetítés

Minden érdeklődőt szeretettel várunk!

XII. ENELKO – Energetika-Elektrotechnika és XXI. SzámOkt – Számítástechnika és Oktatás Multi-Konferencia

az EMT Energetika-Elektrotechnika és Számítástechnika Szakosztályainak közös szervezésében

Időpont: 2011. október 6-9.
Helyszin: Kolozsvár, Bethlen Kata Diakóniai Központ

Program:

október 6., csütörtök	érkezés, regisztráció
október 7., péntek	egész napos kirándulás (Tordai sóbánya, városnézés, séta a Tordai Hasadékban)
október 8., szombat	délelőtti plenáris előadások, délután szekcióülések este állófogadás
október 9., vasárnap	hazautazás

Plenáris előadások:

- Dobay Péter Dr., Pécs:
eSkills és informatikai szakmák: tanterveink harmonizálása az EU törekvéseivel
Kovács András, Budapest:
A paksi atomerőmű bővítési lehetőségei
Sepsi Zsolt, Budapest:
A sebesség vonzásában

Bővebb információ és részletes program az EMT kolozsvári titkárán: +40-264-590825, 594042, illetve a konferenciák honlapján: <http://enelko.emt.ro/> – <http://szamokt.emt.ro/>

EMT-KONFERENCIÁK

IV. Tudomány- és Ipartörténeti Konferencia
Lakitelek, 2011. június 23-26.

– beszámoló –

Gyönyörű kirándulószerűen, nagyon szép természeti környezetben, a lakiteleki Népfőiskola vendégeként tartotta meg idei konferenciáját az EMT Tudománytörténeti Szakosztálya.

A hagyományoknak híven az első nap a szakmai kirándulás volt. Habár magyarországi idegenvezetőnk cserben hagyott minket, az enciklopédikus tudású Wanek Ferencnek hála, a társaságot „összeszerző előkonferencia” mégis nagyon jól sikerült. Olyan eldugott helyeket néztünk meg, amelyek mellett bizony sokszor elmentünk volna. Számomra Tiszaalpár hatalmas várdombja és a ráépített, gondos kezek által karbantartott templom, az őt körülvevő, virágzó yukkakerdővel tette a legnagyobb benyomást. A zápor előtt még az eldugott csongrádi Ellés monostor romjaira is ráakadt a társaság kitaróbb csoportja. Sokat fényképeztünk Kecskeméten, a fotográfia múzeumban és a cifra palotában nagyszerű kiállításokat láttunk, bekukantottunk a szépen megőrzött szárazmalomba, Ópusztaszeren végigjártuk őseink egy részének honfoglaló útját. A búzatáblából kiemelkedő ecseri templomromra már könnyebben rátaláltunk. Kevés időnk maradt Szarvasra, de élményt jelentett a Bolza-kastély egyszerű, arányos épületének és környezetének látványa.

Nem voltunk sokan. Vagy negyedszázan, de Wanek Ferenc, a szakosztály társelnöke beköszöntője szerint a kiválasztottak mindig kevesen voltak. Ritkán találunk olyanokat, kik felfelé, az egekbe néznek, de azért figyelniük kell, ne veszítsük el talpunk alól a talajt. Szilárd földön kell állnunk, lehetőleg Anyaföldön. Megható, lírai, gyémántméretű és csillogású kis esszében fejtegette, mit is jelent nekünk határon kívülieknek, szétszaggatottnak a Haza. Haza jöttünk, vagy vendégségbe? – tette fel a kérdést.

Kása Zoltán (a szakosztály társelnöke), Oláh-Gál Róbert és Szabó Péter Gábor halhatatlan, világhírű erdélyi, vagy erdélyi kötődésű matematikusokról érkeztek, kiknek nevét itthon sok-sok évtizedig nem volt ildomos említeni. Ma is, ha lehet egyesek „a futottak még” kategóriába sorolják őket. Boldogabb vidékeken, ahol az emberek tisztelik egymás kultúráját, már rég szobrot állítottak volna emlékükre. Nagyméretű gondolkodók és mégis emberek voltak. Lehet, e beszámoló valamelyik olvasója azt gondolná, mi sok érdekeset lehet matematikusokról beszélni? Lehet. Jöjjön el a következő konferenciára. Láthatja, hallhatja. Az előadók stílusosan, nagyvonalú egyszerűséggel, szép, szabatos mondatokkal festették meg a nagynevű tudósok arcképét. Sokáig hallgattuk volna őket.

Közben megérkezett vendéglátónk, Lezsák Sándor, a Magyar Országgyűlés alelnöke, a Lakiteleki Népfőiskola megálmódója és megteremtője. Egyszerű, de válogatott szavakkal magyarázta el mit is jelent a Lakitelek fogalom. Egy kapcsolatrendszert. A résztvevők segítségét kérte abban, hogy ajánljanak arravaló fiatalokat, akiket felkarolhatnak, hisz a politikát és a közéleti szereplést is meg kell tanulni. Lakitelek pedig a tanulásért létesült, mert a felnőttképzés szükség van. „Legyen már végre sikerélményünk”, de ehhez tanulunk, dolgozunk, művelődnünk kell búcsúzott házigazdánk.

A természettudomány-történeti szekció fizika- és földtörténeti előadássorozatában Bartha Lajos a Martin Lajos kolozsvári professzorral keringő legendákat és a valóságot ismertette, Vallasek István Bay Zoltán életművét és holdvisszhang-kísérletét méltatta, Papp Péter „a sorból kitörölt” Szontagh Tamás geológus-igazgatóra emlékezett. Végül Wanek Ferenc a bányászati születésű kiváló, sokoldalú (geológus, régész, művészettörténész) Halaváts Gyula életét és munkásságát méltatta a tőle megszokott alaposággal.

A technikatörténeti szekció előadássorozata Tóth János előadásával kezdődött, melyben ízelítőt kaptunk a magyar bányajog történetéből, különös tekintettel az ásványolaj-félékről és földgázokról szóló 1911-es törvény kapcsán. Holló Csaba érdekesítő előadásában, mintegy ráhangolódva Lezsák Sándor gondolatára (legyen sikerélményünk) kifejtette, hogyan is tudott Magyarország a válságos gazdasági helyzetekből kilábalni. A Budapestre nőtt Martin Pilsitz, bár német akcentussal de gyönyörű, szabatos magyar mondatokban érkezett Budapest ipari fejlődéstörténetének gazdasági tényezőiről. Kihangsúlyozta, hogy – bár sokan kélik – az ipari létesítményeknek is van nemzeti jellege. Drótos László egy Ruhr-vidéki tanulmányút tapasztalatait osztotta meg a hallgatósággal példákat hozva, ott hogyan is hasznosítják a régi, már felhagyott ipari létesítményeket.

Laár Tibor, a társaság korelnöke az Andrásffy grófok vaskohászati tevékenységéről beszélt, majd Faragó Pöpl Zsuzsanna Baja vízellátásáról. Szintén vizes téma zárta az előadássorozatot. E sorok szerzője mutatta be a 101 éves temesvári vízerőművet, működő műszaki emléküket. Kihangsúlyozta az alkalmat felhívta a résztvevők figyelmét, hogy idegen nyelvű közleményekben használják helyeségenk magyar elnevezéseit is, például Temesvár/Timișoara.

Habár megszoktuk, hogy az EMT konferenciáin minden szépen, rendben, zökkenőmentesen történik, feltétlenül meg kell említenünk a „kerek olajozóit”, a szervezőket: Horváth Erikát, Pap Tündét és Prokop Zoltánt, akik ez alkalommal is bizonyítottak.

Beszámolómat a beköszöntőben említett kérdésre adott válasszal zárom. „Akár mit is tesz, az erdélyi, Magyarországon csak vendég” – mondta Wanek Ferenc, majd folytatta „De hála istennek, van vendégszeretet! Köszönet érte!”

Mi, résztvevők is köszönjük.

Dr. Jancsó Árpád, Temesvár

SZAKOSZTÁLYI HÍREK

Erdészeti Szakosztály

Az Országos Erdészeti Egyesület
142. Vándorgyűlése

Az EMT Erdészeti Szakosztálya is meghívót kapott, mint minden évben, az Országos Erdészeti Egyesület 142. Vándorgyűlésére, amit Zalaegerszegen tartottak, 2011. június 17-18 között. Szakosztályunkat Szakács Sándor elnök, Szabó Mária és jómagam képviseltük.

A mintegy 600 résztvevőhöz az Erdők Nemzetközi Évében az időjárás is kegyes volt, így zavartalanul, a tervezett rendben zajlottak a szakmai programok, a baráti találkozó és az ünnepi Küldöttgyűlés.

Az ünnepélyes megnyitóra a Zalaegerszegi Városi Sportszernak előtti téren gyülekeztek a résztvevők. A helyi csoport titkára felolvasta dr. Schmitt Pál köztársasági elnök levelét, majd Rosta Gyula, a vendéglátó erdőgazdaság vezérigazgatója, dr. Kardeván Endre államtitkár és Gyulai Csaba, Zalaegerszeg polgármestere mondott köszöntő beszédet.

Délután a szakmai programokra került sor. Itt küldöttségünk megszólalt: érdeklődés szerint a *Tölgygazdálkodás, folyamatos erdőborítás, Erdei vasút a zalai dombok között*, illetve *Magánerdőgazdálkodás Zalában* programokon vettünk részt. A szakmai bemutatókon kívül a helyi kulturális látnivalókra is maradt idő. Este a Sportszernak adott helyet a hagyományos baráti találkozónak, amely szokás szerint az éjszakába nyúlt.

Orbók Ilona, az EMT Erdészeti Szakosztályának titkára
(folytatás az utolsó oldalon)

SZAKOSZTÁLYI HÍREK

Tudománytörténeti Szakosztály

(folytatás az első oldalról)

Erdélyi tudománytörténeti évfordulók

A harmadidőszak öslény- és rétegtanának kiváló tudora volt, de egyetemi éveitől bekapcsolódott a barlangkutatásba is, KADIC Ottó (1876–1957) mellett. Így lett már 1932-ben a Magyar Barlangkutató Társulat titkára, majd 1962–66 között választott elnöke, végül 1974-től tiszteletbeli elnöke volt. Öslénytani–rétegtani munkásságának csak igen kis része (összesen 4 írása) vonatkozik Erdélyre, hiszen itt csak 1940–44 között tudott tevékenykedni.

MADERSPACH Livius (Ruszkabánya, 1840. február 1.–1921. szeptember 29. Rákospalota) 90 évvel ezelőtt hunyt el. MADERSPACH Károly és BUCHWALD Franciska gyermekeként született abban a bányászi bányavároskában, ahol szülei nemcsak az ipar és bányászat fellendítésében, de az 1848–1849-es szabadságharcban is jelentős szerepet vállaltak. Ez okozta édesanyja elhíresült megaláztatását és édesapja tragédiáját (lásd e lap . 2004. XV/5. számában). A selmecbányai Bányászati Akadémiát végezte (1871), majd különböző bányászati intézményekben tevékenykedett Magyarországon. Bár Erdélybe nem tért vissza hosszabb időre, szakírásainak egy része ide kötődik. Fő művében is szerepel Erdély. Ez utóbbit a Magyar Királyi Természettudományi Társulat megbízásából adta ki 1880-ban: *Magyarország vasércfekhelyei* címmel.

Nagylósvai Ilosvay Lajos is két igen kerek évfordulóját ünnepelhetjük: szeptember 30-án halálának 75., október 31-én születésének 150. jubileumát. Désen született (1851). Itt végezte elemi iskoláit, majd a középiskolát Kolozsvárott, ahol a gyógyszerészetet is kitanulta. A modern egyetem előtt itt működött főiskolán, és 1872-ben Budapestre ment, ahol gyógyszerészből egyetemi diplomát szerzett.

Láthatóan azonban, a gyógyszerészeti pálya nem elégítette ki igényeit, így még végzés előtt, 1875-től 1976-ig, LENGYEL Béla (1844–1913) mellett, a vegytan tanszéken gyakornokoskodott, majd 1876–1880 közt THAN Károly (1834–1908) oldalán tanársegéd lett. Utóbb külföldön, neves kémikusok mellett tökéletesítette tudását, állami ösztöndíjjal. Hazatérte után a pesti műszaki egyetem vegytan oktatója lett, több mint 50 éven át. Volt dékán, sőt, egyeteme rektora is (1901–1903). Közben politikai pályára is lépett, hiszen 1910–1917 között – munkapárti programmal – Erdélyt (azaz, a magyarlápósi választókerület) képviselte a magyar parlamentben. E minőségében számos kitüntetést kapott. Ma elsősorban kémikusként tisztelik, de épp úgy, a földtanászok is magukénak érzik, hiszen ásványvíz-elemzésekkel is foglalkozott, s ami számunkra érdekesebb, a Torjai-büdös gázait tanulmányozta. 1883-ban lépett a Magyarhoni Földtani Társulat soraiba, sőt 1889-től a Társulat választmányának – EMSZT Kálmán (1873–1957) szerint – „legtevékenyebb tagja volt”.

A 130 évvel ezelőtt született **WINDHAGER Ferencről** (Ferencfalva [= Váliug], 1881. október 4.–1915. március 21. Budapest) nagyon kevesen emlékeznek meg. A tragikus sorsú fiatalember a Selmecbányai Bányászati Akadémián végzett (1903), ahol az Ásvány-földtan Tanszéken BÖCKH Hugó (1874–1931) tanársegéde lett, 1905 és 1908 között. Elsősorban közzétannal foglalkozott. Mint bányamérnököt, katonai szolgálatra hívták, amikor váratlanul meghalt.

TULOGDY János (Torda, 1891. október 12.–1979. október 1. Kolozsvár) a 20. századi Erdély egyik emblematikus földtudományi kutatója, oktatója volt. Születésének 120. évfordulóján tisztelgünk emléke előtt. 5 éves korában a családja Kolozsvárra költözött, mivel édesapja a Gazdasági Akadémián tanított. Így, minden iskoláját a Református Kollégiumban végezte (1909).

A kolozsvári Ferenc József Tudományegyetemen földrajz–természettan szakon szerzett tanári diplomát (1914; tanárvizsga: 1916), ahol utolsó évesként (1913/1914) a földtan tanszéken SZÁDECZKY-KARDOSS Gyula (1860–1935) mellett gyakornok volt. Az első világháború kitörésekor önkéntesként vonult hadba, és 1915. április 9-én Galíciában megsebesült (combsontizület). 1918. augusztus 31-én felmentették a felépülése utáni irodai katonai szolgálat alól, és egykori iskolájában alkalmazták helyettes, majd 1921-től rendes tanárként. Majdnem 30 éven át oktatott ebben a iskolában. 1943-tól kinevezték egyetemi magántanárnak, így a Ferenc József Tudományegyetemen, annak utolsó két évi működése alatt (1943–1945), Erdély földfelszín-alaktanát tanította (1945 februárjától, mint nyilvános rendkívüli tanár). Az alakuló Bolyai Tudományegyetemen (akkor még nem viselte e nevet) 1945. szeptemberében nyilvános rendes tanárnak nevezték ki a Földrajz Tanszékre, melyet nyugdíjazásáig vezetett. Korábban már megírtam (*Tulogy János tiszteletkötet*, 2008), hogy érdeklődési köre elsősorban a földtan és öslénytan felé irányult, utóbb, a trianoni béke szülte körülmények folytán tájékozódott a földfelszín-alaktan felé. Legjelentősebb szakirodalmi közleményei erre a három területre vonatkoznak. Idős korában két tanítványával (MADARÁSZ Antal, BALÁS Árpád) kiadott egy *Földrajzi kislexikont*. Még szép számmal élő tanítványaira úgy szakmailag, mind emberileg nagy hatással volt.

Ez év december 17-én, több civil szervezet (így az EMT is) közös rendezésében kerül sor a Tulogy János és Nagy Lajos Emlékonferenciára, Kolozsvárt.

PÁLFFY Mór (Bágyon, 1871. október 21.–1930. augusztus 16. Budapest) az Erdélyben (Aranyosszéken) született magyar geológusok legnagyobbika születésének 140. évfordulóját ünnepeljük. Középiskoláit Tordán kezdte, majd Kolozsvárott, az Unitárius Gimnáziumban végezte be 1890-ben érettségizett, majd beiratkozott a Ferenc József Tudományegyetem Matematika és Természettudományi Karára.

Itt KOCH Antal (1843–1927) hatására, érdeklődése véglegesen a földtan felé fordult. Már másodéves egyetemi hallgatóként ösztöndíjas gyakornok. Diákévei alatt két tudományos pályázatával nyert díjat. 1894-től KOCH mellett egy évig volt Kolozsvárott tanársegéd, ugyanis tanárát – mikor azt a Budapesti Tudományegyetemre meghívták – követve a fővárosba költözött, ahol a Magyar Királyi Földtani Intézet egy betöltésre váró segédgeológusi állását pályázta meg. Budapesti évei alatt nem csekély karriert futott be. Az Intézet keretében 1908-ban már osztály-főgeológus, sőt egy kényes korban, LÓCZY Lajos (1849–1920) nyugdíjba vonulását követően, a Tanácsköztársaság idején, őt nevezték ki az Intézet igazgatójává. A Földtani Társulat keretében is aktívan tevékenykedett, 1904-től elsőtitkárnak (Koch Antal elnök mellett), 1916-tól másodelnöknek, majd 1920-ban elnöknek választotta meg a közgyűlés. Hosszú időn át a Bányászati és Kohászati Egyesületnek is választmányi tagja volt. Tudományos érdemeiért a Magyar Tudományos Akadémia 1916-ban tagjai közé választotta. Székközlőjét, *Az arany előfordulási viszonyairól az erdélyi Érc-hegységben* címmel, igen nagyra értékelték kortársai. Tudományos hagyatéka ma is élő irodalmi forrásanyag. Több mint 70 szakdolgozatának legnagyobb része erdélyi vonatkozású, ezen belül is elsősorban az Erdélyi-szigethegység földtana képezte leginkább tanulmányainak tárgyát; kisebb mértékben, de vannak a Keleti-Kárpátok geológiájára és az Erdélyi-medence szerkezetére vonatkozó írásai is.

HEREPEY Károly (1817–1906. október 27. Nagyenyed) 1842-ben végezte Selmecbányán a Bányászati Akadémiát, majd Zalatnán lett bányamérnök. Mivel mint hadnagy részt vett az 1848–49-es Szabadságharcban, állását elveszítette, így került 1854-től a nagyenyedi Bethlen Kollégiumba, természettan tanárként. Itt rendezte és gazdagította a Természettan Tárát, melynek egyik becses darabja az a krétakori *Sabal major* pálmakövelet, melyet ÁPRILY Lajos oly szép verse (*Ma milyen szép vagy*) megörökített (lásd még JÓZSA Miklós írását: *Szabadság*, 2010. augusztus 18.). Néhány földtani tárgyú megjelent tudományos munkája mind az egykori Alsófehér Vármegyeföld- és öslénytanára vonatkozik.

DIÁKRENDEZVÉNYEK

Természetkutató Diáktábor Remetei-sziklaszoros, 2011. július 11-17. – beszámoló –

Az elmúlt két évben részt vettem diákjaimmal az EMT szervezte Természetkutató Diáktáborban. Az idei húsvéti vakációról visszatérve gyerkőceim minden nap kérdésekkel ostromoltak: tudok-e valamit az ideai táborról? hol lesz? mikor? Így felvettem a kapcsolatot Pap Tündével, az EMT programszervezőjével és tolmácsoltam a kérdéseket. A válaszokat megkapva, megszerveztük az indulást.

1. nap. Utazás, érkezés, ismerkedés

A 2011-es Természetkutató Tábor a Remetei-sziklaszorosnál került megrendezésre. Hét nagyszalontai diákkal útnak indultam július 11-én, majd két nagyváradi diák is csatlakozott hozzánk az úton.

Megérkezve Tövisre már vártak táborvezetőink, Simon Zsolt és Pap Tünde. Innen busszal indultunk célunk felé, a Remetei turista menedékházhoz.

2. nap. Biológia nap

Finom reggeli után mindenki kíváncsian várta Dvoráček Ágoston (Bethlen Gábor Kollégium, Nagyenyed) tanár úr bemutatóját az orchideafajtákról, amelyek a Pilisen megtalálhatók. Érdekes dolgokat tudtunk meg a nagygombákról: milyen gyógyító hatásuk van, mik a fellelhetőségi helyeik. Megtutuk azt is, milyen növényi társulásokra, rovarokra legyünk majd figyelmesek, amikor elbarangolunk a Remetei-sziklaszoroshoz.

Délután felkerekedtünk és nekivágtunk a Pilisnek. Gyönyörű kép tárult elénk, amint egyre feljebb értünk.

3. nap. Geológia-földrajz nap

Reggel 10 óra körül Wanek Ferenc (Kolozsvár) tanár úrral az élen, elindultunk a Remetei-sziklaszoroshoz. Utunk során meg-meg álltunk, hogy néhány érdekességet megtudjunk a minket körülvevő hegységekről, mészvázás élőlények nyomait kerestük a mészkövekben, ezeket begyűjtöttük, növényi társulásokat figyeltünk meg. A szoros gyönyörű látvány volt, a sziklafalakon mászva egyre beljebb tudtunk menni, de végül a víz mélysége megállított bennünket.

A délután folyamán Feri bácsi (ahogy a gyerkőcök szólították) egy kis előadást tartott a mészkövek kialakulásáról, előfordulásáról, majd érdekes és különleges felvételeket mutatott az 1991-ben Vietnám területén felfedezett Hang Son Dong barlangról, ami napjainkban a legnagyobb barlangként van dokumentálva.

4. nap. Fizika nap (I.rész)

Dél előtt Wanek tanár úr egy kis sétára invitált bennünket. Ismét felhívta figyelmünket a környező hegyek kialakulására.

A fizika foglalkozást jómagam, Pálfi Andrea (Talpai Általános Iskola) vállaltam el. Igyekeztem egy rendhagyó fizika órát tartani, *Ami a tankönyvekből kimaradt* címmel: megismertettem a diákokkal Alfred Nobel végakarátát, megbeszéltük kik, miért kaptak Nobel dí-

jat. Megvitatuk az atomfizika rejtélyeit, majd egy kis szünet után elvégeztünk néhány érdekes, otthon is kivitelezhető kísérletet: olajcse-re, só-magma, ...

Az est folyamán Simon Zsolt (Sepsiszentgyörgy) táborvezető csapat-fejlesztő játékokkal foglalta el táborozóinkat.

5. nap. Kémia nap

Irsai Izabella (BBTE Kémia és Vegyészmérnöki Kar, Kolozsvár) doktorandusz feladatként tűzte ki a diákok számára a talaj és víz összetételének vizsgálatát, mérését, a tábor környezetének ökológiai felmérését. Ennek érdekében a táborlakók, talaj- és vízmintákat gyűjtöttek a tábor környékéről, majd egyszerű kísérletekkel megvizsgálták azokat.

Délután mindenki kérésének eleget téve elsétáltunk a szállásunktól mindössze 800 méterre levő Remetei kolostorhoz.

6. nap. Fizika nap (II.rész)

A fizika foglalkozás második részében hangsúlyt fektettem a légköroptikai jelenségek felismerésére, megmagyarázására. Így beszéltünk halo-jelenségekről, szivárvány-típusokról, melléknepokról, Tyndall-sugarakról (tapasztaltuk is a Pilisen kirándulva), délibábokról, sarki fényről, ...

Délután ismét a csapatjátékok, sportjátékok kerültek előtérbe, amit természetesen mindenki nagyon élvezett.

Nagyszerű befejezésnek ígérték a szombat estére tervezett tábor-tűz, amely köré gyűlve, a tűz melegénél elbeszélgettünk: ki hogyan élte meg az ideai tábor.

Vasárnap reggel szomorúan vettük tudomásul, hogy vége a tábornak. A résztvevők izgatottan várták az okleveleket, majd mindeki csomagolni ment.

Hamar elröpült ez az egy hét... indulhatunk haza. De jövőre újra jövőnk!!!

Pálfi Andrea, kísérő tanár
Talpai Általános Iskola, Bihar megye

Nemes Tihamér Informatikai Tanulmányi Verseny a 2011/2012-es tanévre

A Neumann János Számítógép-tudományi Társaság és az Erdélyi Magyar Műszaki Tudományos Társaság (EMT) idén is megszervezi a Nemes Tihamér Informatikai Tanulmányi Versenyt.

A versenyre három korcsoportban lehet benevezni: 1. korcsoport: 5-8. osztályosok, 2. korcsoport: 9-10. osztályosok, 3. korcsoport: 11-12. osztályosok

A verseny időpontjai:

I. forduló, helyi szakasz:

2011. november 9., szerda

(1. korcsoport, 14,00-16,00 óra)

2011. november 10., csütörtök

(2-3. korcsoport: 14,00-17,00 óra)

II. forduló, erdélyi döntő:

2012. január 14., szombat

(1. korcsoport: 9,00-12,00 óra,

2-3. korcsoport: 9,00-14,00 óra)

III. forduló, budapesti döntő:

2012. március 3., szombat

(1. korcsoport: 11,00-14,00 óra,

2-3. korcsoport: 10,00-16,00 óra)

Jelentkezés: online, az EMT honlapján: <http://infoverseny.emt.ro/>

Határidő: 2011. október 15.

(folytatás az első oldalról)

Beszámoló a budapesti nyári egyetemről

A kutatóosztályról kikerült receptet a laborfejlesztő üzemmódban próbálják ki. Amennyiben a végtermék megfelel az elvárásoknak, átkerül a pilóta üzemmódba és csak ezután az ipari mennyiségű üzemmódba. A látogatást Sáska Zsófia és dr. Nagy Tibor vezette, akiknek köszönjük ránk szánt idejüket, türelmüket és kedvességüket, melyekkel válaszoltak kérdéseinkre.

A szakmai program második napján (július 26-án) dr. Poppe László, a BME Szerves Kémia és Technológia Tanszékének tanára bemutatta nekünk a szerves kémia csoportjának kutatási területeit és eddig elért eredményeit. Gyógyszerkutatás szempontjából fontos a hatóanyagok kinyerése, illetve a transzporter anyagok csatolása a hatóanyagokhoz vagy, amikor lehetséges, előállítás szintézissel, mely megengedné a hatóanyagok gyártását nagy tételben. E tanszéken működő bioorganikus kutatócsoport a sztereoselektív szintézismódszerek kidolgozásán és szintetikus alkalmazásán, valamint az új biokatalizátorok fejlesztésén dolgozik.

Következő nap a Fizikai Kémia Tanszékre látogattunk el. Itt két kutatócsoport működik. Az egyik a Felületkémia Kutatócsoportja, mely bemutatta, hogy a sima, szilárd felületeket miként lehet filmvékony anyaggal bevonni és így módosítani fizikai tulajdonságait (hidrofóbia, visszaverőképesség), illetve a Lágú Anyagok Kutatócsoportja, mely a kolloidok tulajdonságait, alkalmazhatóságait mutatta be.

Július 28-án, csütörtökön fogadótanárunk, Weiser László tartott egy rövid bemutatót a tüzeléstechnikáról, egyben nagyon hasznos gyakorlati információkat adott át, melyeket hasznosíthatunk a továbbiakban mint leendő mérnökök vagy, melyek az otthonunkban működő melegvíz és fűtési gázkazán megértésében segíthet. A bemutató után lemértük egy szonda segítségével, hogy egy egyszerű háztartási gázkazánból milyen (O_2 , CO , CO_2 , NO , NO_x , SO_2) és mennyi gáz áramlik ki.

Utolsó nap dr. Deák András a BME Vegyészmérnöki és Biomérnöki Kar gazdasági dékánhelyettese tartotta a *Kísérlettervezés* című előadást. Első látásra elvontnak, talán kissé idegennek tűnt egy kémiai technológia matematikai, statisztikai megközelítése, de a számos példa, mint a baracklevár minőségét befolyásoló paraméterek vagy a kitermelést befolyásoló faktorok párhuzama megértette és meggyőzőtt a gazdasági és minőségi előnyökről, amit egy ilyen statisztikai modell felépítése nyújtana egy adott technológiában.

A gyógyszergyári látogatás kivételével a programok hétfőtől péntekig 9 és 12 óra között zajlottak, a délutánok és hétvégék szabadok voltak. Így szabadidőnkben megismerkedhettünk Budapesttel és nevezetességeivel. Köszönjük a szervezőknek e lehetőséget is!

Kihagyhatatlan volt számunkra az Országháza épületének meglátogatása, a Budai vár és a Várnegyed körbesétálása, a főváros áttekintése a Gellért hegyről.

Elutaztunk az esztergomi bazilikába is, melyre még az első szombaton, július 23-án került sor. Az esztergomi bazilika meglátogatása, valamint a hajókázás Budapestig idén is megnyerte a diákok tetszését. Idén is meglátogattuk a Zwack Unicum Rt. által berendezett Múzeum és Látogatóközpontot.

Ellátogattunk az Andrassy úton működő „Terror házába”, mely 1944 és 1956 között működő két terrorrendszer (a nemzetsocialisták és kommunisták) által elkövetett visszaélések ezernyi áldozatának szenvedését eleveníti fel. Hasonlóan megfogó volt a „Láthatatlan kiállítás”, melyen egy órán keresztül a látássérültek és vakok világát éltük át, ahol a séta folyamán eligazodni csak tapogatás révén és hangok után tudtunk.

B.M.-Cs.

(folytatás a harmadik oldalról)

Az Országos Erdészeti Egyesület 142. Vándorgyűlése

Másnap a zalaegerszegi Hevesi Sándor Színházban került sor az Országos Erdészeti Egyesület közgyűlésére, melyen beszédet mondott Zambó Péter, az egyesület elnöke. Dr. Semjén Zsolt miniszterelnök-helyettes és dr. Fazekas Sándor vidékfejlesztési miniszter köszöntő leveleit Lomniczi Gergely főtitkár olvasta fel.

Megemlékeztek az elmúlt évben elhunyt erdész kollégákról, végre átadták az egyesület évi díjait és emlékérméit a kitüntetetteknek, az egyesület zászlaját pedig, az Északkerdő Zrt. vezérigazgatójának, a 2012 évi 143. Vándorgyűlés házigazdájának.

O.I.

Megjelent a FIRKA
2011/2012 – 1. száma

Tanévkezdési gondolatok

Fizika: Új járművek elektromos energiával való ellátása – I. • Katedra: Hogyan tanuljunk? – I. • Alfa-fizikusok versenye • Kitűzött fizika feladatok • Megoldott fizika feladatok • Teszt – I.

Kémia: 160 éve született Ilosvay Lajos • 110 éve kapott W. C. Röntgen fizikai Nobel-díjat, az X-sugár felfedezéséért • Kísérlet • Kitűzött kémia feladatok • Megoldott kémia feladatok • Híradó

Informatika: Számítógépes grafika – XVIII. • Tények, érdekességek az informatika világából • Érdekes informatika feladatok – XXXV. • Honlapszemle • Számítástechnikai hírek

EMT TÁJÉKOZTATÓ

Szerkesztik: Horváth Erika, Pap Tünde
Pap Zsuzsa, Prokop Zoltán
Cím: Kolozsvár, 1989. december 21. sugárút
(Magyar u.) 116. sz.
Postacím: 400750 Cluj, O.P. 1, C.P. 140.
Tel./fax: 0264-590825; 0264-594042; 0744-783237
E-mail: emt@emt.ro
Honlap: http://www.emt.ro

Exp.

EMT
RO – 400750 Cluj
O.P. 1, C.P. 140